

УДК 373.3/.5.014.6(4/9)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi59.665>

Жорова І. Я.*,

orcid.org/0000-0003-4304-4962

Бела О. В.*,

orcid.org/0009-0000-9741-9083

СВІТОВІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено висвітленню світових практик формування системи оцінювання якості шкільної освіти. У європейських системах якість визначається через три основні акценти: як результат (Accountability) (характерно для Великої Британії, Нідерландів); як процес (Compliance & Improvement) (Польща, Франція); як спроможність до саморозвитку (Естонія, Фінляндія). Європейська політика забезпечення якості переходить від моделі контролю до моделі розвитку, що ґрунтується на партнерстві, довірі та аналітичній культурі. Ключові принципи включають баланс контролю й очікувань, орієнтацію на фактичні дані, мережеву взаємодію та збалансоване бачення (поєднання кількісних і якісних даних).

Ефективні системи базуються на синергії зовнішнього та внутрішнього оцінювання. У ЄС функціонують модель підзвітності (використання єдиних критеріїв, частково обмежує автономію) та модель розвитку (аудит процесу самооцінювання, підтримує самостійність закладів). Для України оптимальним вважається інтегрований підхід, що поєднує елементи підзвітності та розвитку.

Аналіз країн-лідерів PISA 2022 показує, що висока якість освіти ґрунтується на системності управління, орієнтації на розвиток особистості та інвестиціях у професіоналізм педагогів. У Сінгапурі акцентується на досконалості та конкурентоспроможності, у Японії – на гармонії традицій та інновацій, у Тайвані й Макао – на системності та високих стандартах. На противагу цьому у країнах із найнижчими показниками PISA (Гаїті, Нігерія, Чад) поняття якості зводиться до забезпечення мінімальних стандартів, доступності та виживання системи в умовах кризи чи нестабільності.

Зроблено висновок, що якість освіти є індикатором соціальної стійкості держави: чим вищий рівень розвитку суспільства, тим ширше й цілісніше розуміння якості – від виживання до досконалості.

Ключові слова: шкільна освіта, якість освіти, оцінювання якості, світові практики оцінювання.

Постановлення проблеми. У сучасному світі якість освіти є ключовим чинником соціально-економічного поступу та розвитку людського потенціалу. Світова освітня політика дедалі активніше спирається на ідею, що конкурентоспроможність держави визначається не лише рівнем економіки чи технологій, а передусім – спроможністю школи забезпечувати всебічний розвиток особистості, орієнтований на інноваційне мислення, навички критичного осмислення та життєстійкість у непередбачуваному світі. У такому контексті питання забезпечення якості шкільної освіти виходить за межі технічних вимірів і стає стратегічною інвестицією у майбутнє.

На тлі глобальної нестабільності, цифрової трансформації, воєнних випробувань і соціальних зрушень особливої ваги набувають моделі оцінювання, що не лише фіксують результати, а й сприяють гнучкому розвитку освітніх інституцій. Участь країн у міжнародних дослідженнях (PISA, TIMSS, PIRLS) виявляє не просто рейтинги, а глибокі

*© Жорова І. Я.

*© Бела О. В.

відмінності у філософії якості: від контролю до розвитку, від формальних стандартів до культурного розуміння ролі освіти.

Для України, яка перебуває в умовах системних реформ, гібридної війни та водночас інтегрується до європейського освітнього простору, осмислення світових тенденцій є актуальним щодо визначення ефективних інструментів та підходів, здатних посилити національну систему з урахуванням її викликів, потенціалу й контексту.

Аналіз досліджень. Серед основних досліджень, у яких представлено зарубіжні педагогічні стратегії та управлінські практики, що сприяють підвищенню якості шкільної освіти, доцільно відзначити праці Л. Волинець, А. Джурило, Г. Єгорова, Н. Лавриченко, О. Локшиної, Б. Мельниченка, О. Оржеховської та інших освітніх менеджерів і науковців.

Метою статті є висвітлення світової практики формування системи оцінювання якості шкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Реформування освітньої системи України спрямоване на досягнення результатів, що відповідають вимогам сучасного суспільства та міжнародним стандартам якості освіти. Закон України «Про освіту» окреслює нову освітню парадигму, у центрі якої – взаємопов’язані поняття якості освіти, якості освітньої діяльності та система забезпечення якості освіти. Їх узаємодія формує цілісну модель, де якість визначається як результат ефективної співпраці всіх учасників освітнього процесу в межах інституційного середовища, а забезпечення якості розглядається як безперервний процес удосконалення всіх складових діяльності закладу освіти.

Перехід до нової освітньої парадигми передбачає також переосмислення критеріїв, за якими оцінюється якість шкільної освіти. Важливо розуміти, які характеристики освітнього процесу та його результатів громадськість вважає визначальними показниками якості. Дослідження думок українських освітніх експертів, керівників шкіл, учителів, учнів і батьків засвідчує, що до пріоритетних критеріїв належать: оволодіння ключовими компетентностями (так вважають 91 % експертів, 81 % директорів і 70 % учнів), розвиток наскрізних умінь (82 % експертів і 69,5 % директорів), а також усебічний розвиток учнів (67 % експертів і 78 % директорів).

Погляди батьків і дітей демонструють певні відмінності, що розкривають соціальний аспект сприйняття якості. Для батьків провідними ознаками якісної школи є цікавість навчання (71 %), усебічний розвиток дитини (54 %) та формування компетентностей (50 %). Учні ж частіше акцентують увагу на компетентностях (70 %), цікавості навчання (66 %), високих результатах зовнішнього оцінювання (49 %) та всебічному розвитку (47 %). Така багатовимірність уявлень свідчить про зростання значення індивідуалізованого підходу до навчання та посилення уваги до розвитку особистісного потенціалу кожного здобувача освіти [1]. Тобто в центрі сучасного розуміння якості освіти перебуває не лише досягнення високих академічних результатів, а й створення умов для особистісного розвитку, мотивації до навчання, формування компетентностей, необхідних для життя у складному, мінливому світі. Таке зміщення акцентів визначає стратегічний напрямок подальшого реформування системи оцінювання – від кількісного контролю до якісного розвитку, що забезпечує реальну трансформацію школи у простір можливостей і зростання.

Визначення якості шкільної освіти тісно пов’язане з тим, що саме перевіряє зовнішнє оцінювання. Це створює концептуальні відмінності між країнами. У європейських системах простежуються три основні акценти, що визначають тлумачення якості:

1. Якість як результат – визначається вимірюваними досягненнями учнів (тести, іспити, просування) та ефективністю управління. Основний механізм тут – публічна звітність і класифікація шкіл. Цей підхід характерний для Великої Британії (Англія), Нідерландів та Ірландії.

2. Якість як процес – полягає в дотриманні національних стандартів щодо освітнього процесу, ресурсного забезпечення та здатності школи до планування покращень. Прикладами країн, які фокусуються на цьому, є Польща, Румунія, Франція.

3. Якість як спроможність до саморозвитку – визначається як здатність школи до саморегуляції, постійної рефлексії та стратегічного розвитку. Зовнішнє оцінювання визначає саме цю спроможність. Цей підхід спостерігається в Естонії, Фінляндії (де мінімальне зовнішнє оцінювання) та Ірландії (через шкільне самооцінювання) [3; 4].

Отже, у глобальному вимірі якість освіти дедалі частіше розглядається як багатовимірне явище, що поєднує освітні результати, процеси, умови навчання та управлінські механізми. Саме такий погляд домінує у країнах, які досягли високих результатів у міжнародних оцінюваннях, зокрема в межах дослідження PISA-2022.

У Сінгапурі (якість як досконалість і конкурентоспроможність), що посів перші місця в PISA-2022 з усіх напрямків, розглядається якість освіти як поєднання досконалості й конкурентоспроможності. Освітня система орієнтована на розвиток компетентностей, необхідних для успіху в глобалізованому світі – критичного мислення, креативності, комунікації й співпраці. Забезпечення якості спирається на меритократію, високі стандарти, поєднання зовнішнього й внутрішнього оцінювання, а також добір і професійну підготовку висококваліфікованих учителів.

У Японії, що стабільно входить до трійки лідерів PISA (якість як гармонія традицій та інновацій), якість розглядається як внутрішня цінність, що досягається через самовдосконалення й працю. Освіта спрямована на всебічний розвиток особистості (інтелектуальний, моральний й фізичний), що передбачає постійне вдосконалення, взаємодію школи й громади, баланс академічного й морального виховання. Такий підхід поєднує традиційні цінності з інноваційними методами, формуючи гармонійну та соціально відповідальну особистість.

У Тайвані й Макао, що демонструють високі результати в PISA-2022 (якість як системність і високі стандарти), це відбувається завдяки системному управлінню освітою, чітким стандартам і значним інвестиціям у педагогічну підготовку та інфраструктуру. Якість освіти тут розглядають як результат узгодженої роботи всіх рівнів системи. У Тайвані акцентується на поєднанні академічних досягнень із формуванням національної ідентичності, а в Макао – на інтеграції китайських і португальських освітніх традицій, що забезпечує унікальну модель високих стандартів навчання [6].

Отже, результати PISA-2022 країн-лідерів свідчать, що висока якість освіти ґрунтується на стратегічному поєднанні трьох чинників – системності управління, орієнтації на розвиток особистості та інвестицій у професіоналізм педагогів. У Сінгапурі при цьому акцентується на досконалості й конкурентоспроможності, у Японії – на гармонії традицій та інновацій, у Тайвані й Макао – на системності та стабільних стандартах. Усі моделі об'єднують цілісне бачення якості як національного пріоритету, що забезпечує стійкий розвиток освітніх систем і суспільства загалом.

Разом із тим порівняння з країнами, що демонструють найнижчі результати, дає змогу побачити інший вимір розуміння якості освіти – як інструменту виживання та соціальної стабільності.

У Гаїті (якість як мінімальний стандарт і доступність), де освітня система перебуває під впливом соціально-економічної кризи та наслідків природних катастроф, поняття «якість» розуміється як відповідність базовим стандартам і можливість функціонування за обмежених ресурсів. Основна увага зосереджена на подоланні неграмотності, забезпеченні доступності освіти та рівних можливостей. Розвиток системи оцінювання якості ускладнюють нестабільність і брак ресурсів.

У Нігерії якість освіти (якість як релевантність і соціальна мобільність) визначається відповідністю національним стандартам і потребам розвитку країни. Вона розглядається через призму інклюзивності, відповідності потребам громади та підготовки кадрів для економічного зростання. Серед основних проблем – регіональні диспропорції, демографічний тиск і обмежене фінансування, що знижують ефективність освітніх механізмів контролю якості.

Для Чаду поняття якості освіти (якість як стійкість і виживання в кризових умовах) пов'язане зі здатністю системи забезпечити базові знання в умовах конфліктів і нестабільності. Освітня політика спрямована на підтримку безпечного середовища та подолання неграмотності. Хронічна бідність, війни й екологічні проблеми послаблюють інституційну спроможність держави забезпечити належний рівень освіти [6].

У країнах із найнижчими показниками якості освіти поняття «якість» зводиться до базової функціональності системи в умовах кризи. Для Гаїті – це доступність і мінімальні стандарти, для Нігерії – релевантність і соціальна мобільність, для Чаду – стійкість і виживання. Спільною рисою є спрямованість не на розвиток, а на збереження освітньої системи як інструменту соціальної стабільності.

Порівняння підходів до розуміння та забезпечення якості освіти у країнах із високими та низькими результатами міжнародних досліджень (зокрема PISA-2022) демонструє глибоку залежність цього феномену від соціально-економічного контексту, рівня розвитку державних інституцій і ціннісних орієнтирів суспільства [7].

У процесі модернізації систем забезпечення якості освіти європейські держави активно шукають ефективні моделі управління, які б поєднували державне регулювання з автономією шкіл та орієнтацією на розвиток. Вагомим орієнтиром у цьому стали напрацювання робочих груп Європейського Союзу, що визначили ключові принципи побудови сучасної політики якості в освіті. Саме на цій основі європейські країни, спираючись на рекомендації Education and Training 2020, розробили низку керівних принципів щодо формування політики забезпечення якості шкільної освіти: успішність і баланс (узгодженість між механізмами контролю та очікуваннями всіх учасників освітнього процесу); довіра та підзвітність (партнерські відносини та довіра між внутрішніми і зовнішніми стейкхолдерами); професійні навчальні спільноти (використання результатів оцінювання для розвитку школи й підвищення професійної компетентності педагогів); спільне розуміння та діалог (підходи до забезпечення якості мають сприяти розвитку взаємної комунікації та спільного розуміння того, що фундаментальною метою оцінювання є підтримка розвитку школи); інноваційність (підтримка обґрунтованих експериментів і ризиків задля розвитку освіти); орієнтація на дані (ухвалення управлінських рішень як у школах, так і в усій шкільній системі має відбуватися на основі фактичних даних); мережевість (взаємодія між школами, громадськими та культурними інституціями); збалансоване бачення (необхідне поєднання різних типів даних – як кількісних, так і якісних, зібраних упродовж певного часу – для достовірного розуміння розвитку школи та прогресу учнів) [5].

У рекомендаціях відображено перехід європейських систем освіти від моделі контролю до моделі розвитку, у центрі якої – партнерство, довіра й аналітична культура. Узгодженість механізмів оцінювання з потребами усіх учасників освітнього процесу, опора на професійні спільноти, використання даних для ухвалення рішень та підтримка інновацій забезпечують системний підхід до якості. Отже, європейський досвід демонструє, що ефективне оцінювання якості школи базується не на перевірці, а на постійному зростанні, відкритості до діалогу та здатності освітніх організацій до самооновлення.

Системи шкільної освіти є складними та суттєво різняться в різних частинах Європи, що також стосується і механізмів забезпечення якості. Утім слід зауважити, що ефективна система ґрунтується на поєднанні зовнішніх і внутрішніх механізмів оцінювання, які мають підтримувати синергію для стійкості до змін.

Європейський досвід свідчить, що зовнішнє та внутрішнє оцінювання не функціонують ізольовано. Між ними формується динамічна взаємодія, спрямована на розвиток шкіл і підвищення їхньої спроможності до самовдосконалення. Зовнішнє оцінювання надає незалежну аналітичну перспективу й забезпечує державний контроль, тоді як внутрішнє створює основу для саморефлексії та відповідальності. У країнах ЄС спостерігається дві основні моделі гармонізації зовнішнього та внутрішнього оцінювання:

1. Модель підзвітності (Accountability model) – передбачає використання єдиних критеріїв для обох типів оцінювання, забезпечуючи прозорість і стандартизацію. Однак це частково обмежує автономію шкіл.

2. Модель розвитку (Improvement model) – базується на аудиті процесу самооцінювання, а не лише результатів діяльності школи. Такий підхід підтримує самостійність закладів, сприяє інноваційному пошуку та підвищує ефективність управління [4].

Європейська практика засвідчує, що поєднання зовнішнього та внутрішнього оцінювання створює збалансовану систему забезпечення якості освіти. Зовнішні механізми гарантують об'єктивність і підзвітність, а внутрішні – стимулюють розвиток і самовдосконалення шкіл. Для України оптимальним є інтегрований підхід, у якому поєднуються елементи підзвітності та розвитку, що забезпечує як прозорість процесів, так і автономію закладів освіти в реалізації власних стратегій підвищення якості.

На сучасному етапі розвитку національної системи освіти оцінювання якості освіти та освітньої діяльності школи здійснюється через поєднання внутрішніх (самооцінювання) і зовнішніх (інституційний аудит) процедур [2].

Висновки. Дослідження світових практик формування системи оцінювання якості шкільної освіти підтвердило, що якість освіти є ключовим чинником соціально-економічного поступу та розвитку людського потенціалу. Сучасне розуміння якості освіти суттєво змінилося: воно зміщується від кількісного контролю академічних результатів до якісного розвитку, орієнтованого на створення умов для особистісного зростання, мотивації та формування ключових компетентностей, необхідних для життя у складному, мінливому середовищі. Європейська освітня політика активно переходить від моделі жорсткого контролю до моделі розвитку, яка ґрунтується на довірі, партнерстві й аналітичній культурі. Ключові принципи забезпечення якості в ЄС включають узгодженість контрольних механізмів та очікувань, орієнтацію на фактичні дані, мережеву взаємодію та збалансоване бачення (поєднання кількісних і якісних даних). Ефективні системи оцінювання якості базуються на синергії зовнішнього та внутрішнього оцінювання. Зовнішні механізми забезпечують об'єктивність і підзвітність, тоді як внутрішні стимулюють розвиток і самовдосконалення шкіл. Для України, з огляду на потребу прозорості та водночас підтримки автономії закладів освіти, оптимальним є інтегрований підхід, що поєднує елементи підзвітності та розвитку. Порівняльний аналіз глобальних практик, підтверджений результатами PISA-2022, показав глибоку залежність розуміння якості освіти від соціально-економічного контексту. Зокрема, чим вищий рівень розвитку суспільства, тим ширше і цілісніше розуміння якості – від виживання до досконалості.

Ураховуючи випробування, що постають перед українською шкільною освітою (системні реформи, воєнні умови, інтеграція до європейського простору), подальші наукові розвідки можуть бути сфокусовані на розробленні інструментарію інтегрованої моделі оцінювання якості шкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Державна служба якості освіти України. Що думають про якість роботи школи і якість освіти директори шкіл, учні, їхні батьки та освітні експерти. 2021. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/SHHo_dumayut_yakist_ostvity_brief_education_quality_2020.pdf.
2. Жорова І. Я. Сучасні світові практики оцінювання якості освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Випуск 48. С. 196–201.
3. Забезпечення якості загальної середньої освіти у провідних країнах Європи та США : монографія / Л. Л. Волинець та ін.; за заг. ред. О. І. Локшиної. Київ : Інститут педагогіки НАПН України, 2014. 374 с.

4. European Commission/EACEA/Eurydice. *Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4a2443a7-7bac-11e5-9fae-01aa75ed71a1/language-en>
5. European Commission. *Quality assurance for school development*. April 2018. URL: https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-09/2018-wgs2-quality-assurance-school_en.pdf
6. ОЕСР. *Результати PISA 2022 (Том I): Стан навчання та рівності в освіті*. PISA. Видавництво ОЕСР, Париж, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>
7. UNICEF. *Defining Quality in Education*. New York: UNICEF, 2000. URL: https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/UNICEF_Defining_Quality_Education_2000.PDF.

References:

1. Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy. (2021). *Shcho dumaiut pro yakist roboty shkoly i yakist osvity dyrektory shkil, uchni, yikhni batky ta osvitni eksperty* [What school principals, students, their parents, and educational experts think about the quality of school work and the quality of education]. Retrieved from https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/03/SHHo_dumayut_yakist_osvity_brief_education_quality_2020.pdf [in Ukrainian].
2. Zhorova, I. Ya. (2021). Suchasni svitovi praktyky otsiniuvannya yakosti osvitnoi diialnosti zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Modern world practices of assessing the quality of educational activities of general secondary education institutions]. *Pedahohichnyi almanakh : zbirnyk naukovykh prats*, 48, 196–201 [in Ukrainian].
3. Volynets, L. L., Dzhurylo, A. P., Yehorov, H. S., Lavrychenko, N. M., Lokshyna, O. I., Melnychenko, B. F., Orzhekhovska, O. S., Pershukova, O. O., Sheverun, N. V., & Shparyk, O. M. (2014). *Zabezpechennia yakosti zahalnoi serednoi osvity u providnykh krainakh Yevropy ta SShA* [Quality assurance of general secondary education in leading countries of Europe and the USA]. Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
4. European Commission/EACEA/Eurydice. (2015). *Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*. Eurydice Report. Publications Office of the European Union. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4a2443a7-7bac-11e5-9fae-01aa75ed71a1/language-en>.
5. European Commission. (2018, April). *Quality assurance for school development*. Retrieved from https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-09/2018-wgs2-quality-assurance-school_en.pdf.
6. OESR. (2023). *Rezultaty PISA 2022 (Tom I): Stan navchannia ta rivnosti v osviti* [PISA 2022 results (Volume I): State of learning and equality in education]. PISA. Vydavnytstvo OESR, Parizh. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en> [in Ukrainian].
7. UNICEF. (2000). *Defining Quality in Education*. Retrieved from https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/UNICEF_Defining_Quality_Education_2000.PDF.

Zhorova I. Ya.,
orcid.org/0000-0003-4304-4962

Biela O. V.,
orcid.org/0009-0000-9741-9083

GLOBAL PRACTICES OF FORMATION OF THE QUALITY ASSESSMENT SYSTEM OF SCHOOL EDUCATION

The paper deals with the coverage of world practices in the formation of a system for evaluating the quality of school education. In European systems, quality is defined through three main accents: as a result (Accountability) (typical for Great Britain, the Netherlands); as a process (Compliance & Improvement) (Poland, France); and as the capacity for self-development (Estonia, Finland). European quality assurance policy is moving from a control model to a development model based on partnership, trust and analytical culture. Key principles include the balance of control and expectations, evidence orientation, networking, and balanced vision (combining quantitative and qualitative data).

Effective systems are based on the synergy of external and internal evaluation. In the EU, there are two models of harmonization: the model of accountability (use of uniform criteria, partially limits autonomy) and the model of development (audit of the self-assessment process, supports the independence of institutions). An integrated approach combining elements of accountability and development is considered to be optimal for Ukraine.

The analysis of the PISA 2022 leader countries shows that the high quality of education is based on systematic management, orientation on personal development and investment in teachers' professionalism. Singapore emphasizes excellence and competitiveness; Japan – the harmony of traditions and innovations; Taiwan and Macau – the system and high standards. In contrast, in the countries with the lowest PISA scores (Haiti, Nigeria, Chad), the concept of quality is reduced to ensuring minimum standards, accessibility and system survival in crisis or instability.

It was concluded that the quality of education is an indicator of the social stability of the state: the higher the level of development of society is, the broader and more holistic the understanding of quality is – from survival to perfection.

Key words: school education, quality of education, quality assessment, global assessment practices.

Дата надходження статті: 16.05.2025 р.

Прийнято до публікації: 03.06.2025 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Шапран О. І.

УДК 378.046–021.68:[37.015.31:316.42]

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi59.654>

Стребна О. В.*,

orcid.org/0000-0002-0537-3338

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ СЕРЕД УЧНІВ ЧЕТВЕРТИХ КЛАСІВ НА ХЕРСОНЩИНІ

Статтю присвячено аналізу масштабів, чинників та характеру освітніх втрат учнів четвертого класу початкових шкіл Херсонської області – регіону, що суттєво постраждав від всеохопної агресії Російської Федерації. Зокрема з'ясовано, що систематичні флуктуації в освітньому просторі, дистанційне навчання, нестабільний психоемоційний стан дітей, вимушене переміщення та міграція, руйнування освітньої інфраструктури, психологічне виснаження дорослих постали визначальними чинниками порушення засвоєння учнями базових знань. Представлено результати навчальних досягнень з української мови та математики, а також самооцінювання учнів як індикатор рівня сформованості предметних компетентностей. Методика дослідження ґрунтувалася на зіставленні результатів діагностувальних робіт з вимогами Державного стандарту початкової освіти та очікуваними результатами, визначеними у Свідоцтві досягнень. Аналітичне оброблення даних здійснювалося за кількома критеріями: рівнем навчальних досягнень учнів (початковий, середній, достатній, високий) у відсотковому співвідношенні; територіальним розподілом здобувачів освіти (підконтрольна Україні територія, за кордоном, тимчасово окупована територія) та характером виконання навчальних завдань різного рівня складності. У процесі дослідження виявлено та з'ясовано сутність складнощів у навчанні учнів четвертого класу, обґрунтовано актуальність цілеспрямованих педагогічних зусиль щодо їх усунення. Визначено, що найвищий рівень сформованості спостерігається в репродуктивних навичках здобувачів освіти, тоді як завдання, що вимагають аналітичного мислення або творчого мовлення, викликають найбільші труднощі. Обґрунтовано комплекс педагогічних рішень, спрямованих на подолання освітніх втрат через застосування ефективних педагогічних практик. Перспективою подальших досліджень визначено розроблення

*© Стребна О. В.